

kontakt: forskargruppen@telia.com

www.håtuna-håbo-tibble.se

ÖVERRODDEN Håbo-Tibble /Sigtuna

Källor till denna skrift:

Kyrkböcker Håbo-Tibble-

Något om Ropstens historia – Sigtuna Hembygdsförening

Turlista – Med båt över Sigtunafjärden

UKF-text från bandinspelningar

Sigtunabygden v. 17. 2006

Boken Sigtunaröster

Svt.se

Sammanställt av Inger J- Löfstedt

Sigtunas borgmästare kom på 1750-talet överens med Vallbys ägare Sven Askeroth att Askeroth skulle hålla två färjor och två ekstockar från Vallbyvik till Sigtuna Vallbyvik hette då **Färjestaden**. På 1790 talet ansåg den nya ägaren till Vallby, majorskan Brommell att verksamheten var olönsam och la ner färja och överrodden. Överrodden levde dock vidare, nu i Sigtuna regi.

Färjekarlarna liksom de flesta andra på 1700-talet levde ett hårt liv.

1782 kom **Pehr Örling** till Färjestaden där han försörjde sig med skrädleri samt att han var färjekarl. Han hade hustru och två döttrar. Han kom från Ekerö men gifte sig i Håtuna med Greta Michelsdotter. En kall november dag eller kväll tog han sig över med bägge sina döttrar till Sigtuna. Vad som hände, kan vi bara sia om, kanske var det storm och ekstocken kantrade. Han och hans döttrar drunknade i det kalla vattnet på Sigtunasidan den 30 november 1789.

En annan färjekarl **Johan Wallbom** född 1756 i Håbo-Tibble blev bortdriven från Vallby när han hade stulit hö vid Vallby gård. Som straff fick han 15 par spö och fick stå kyrkoplikt en majdag 1789.

Färjekarlen **Anders Wahlström** med familj fanns på Färjestaden cirka ett år innan de 1792 flyttade till Sigtuna. Vid den tidpunkten hade nog majorskan fått igenom sina krav och Sigtuna tog över trafiken.

Bilden föreställer den näst siste överroddaren

Alarik Johansson, som slutade sitt uppdrag 1956 på grund av reumatism. Han bodde kvar i Roddarstugan i Sigtuna

Den siste överroddaren **Sven Dalvik** bodde på Håbo-Tibble sidan i Vallbyvik

Han dog 1973, men slutade med överrodden 1966 då han blev sjuk.

**Citerat från ett utdrag från protokoll 20 okt 1863, skrivet i Negelstena Håbo-Tibble.
skickat till Westra Ryd, Näs och Kalmar socken**

Man skriver att så väl Tibble socken och angränsande socknar klagar på väl grundade skäl att vägen mellan Bälby och Wallby är mycket dålig, mest den som går från Wallby till Vallbyvik. Kommunalstämman har beslutat att vägen mellan Bälby och Wallby ska indelas på de hemman inom Tibble socken som använder vägen. Vägen mellan Wallby och Vallbyvik iståndsätts med biträde av angränsande socknar som använder vägen när de ska till Sigtuna stad. Genom denna kommunikation har man en mil kortare väg än över Erikssund och dessutom behöver man inte betala den dryga färjepeningen. Rodden vid Vallbyvik ansvaras av två karlar, vilka bor på var sin sida av stranden. Vanlig taxa betalas med 4 öre för varje person eller 8 öre tur och retur.

Vägens reparation genomförs av Tibble sockenmän mot ersättning, enligt värdering av kostnaderna. Betalningen kan ske genom ordföranden i Tibble kommunalnämnd då arbetet är genomfört samt 25 öre per mantal årligen för underhållet.

Arbetet bör ske så snabbt som möjligt efter kommunalnämndens beslut att det gäller som fullt bindande om det godkännes. I så fall skulle arbetet kunna verkställas nästa sommar. Gruskörning kan ske nu under vintern och dikningen kan ske under denna höst om väderleken är lämplig.

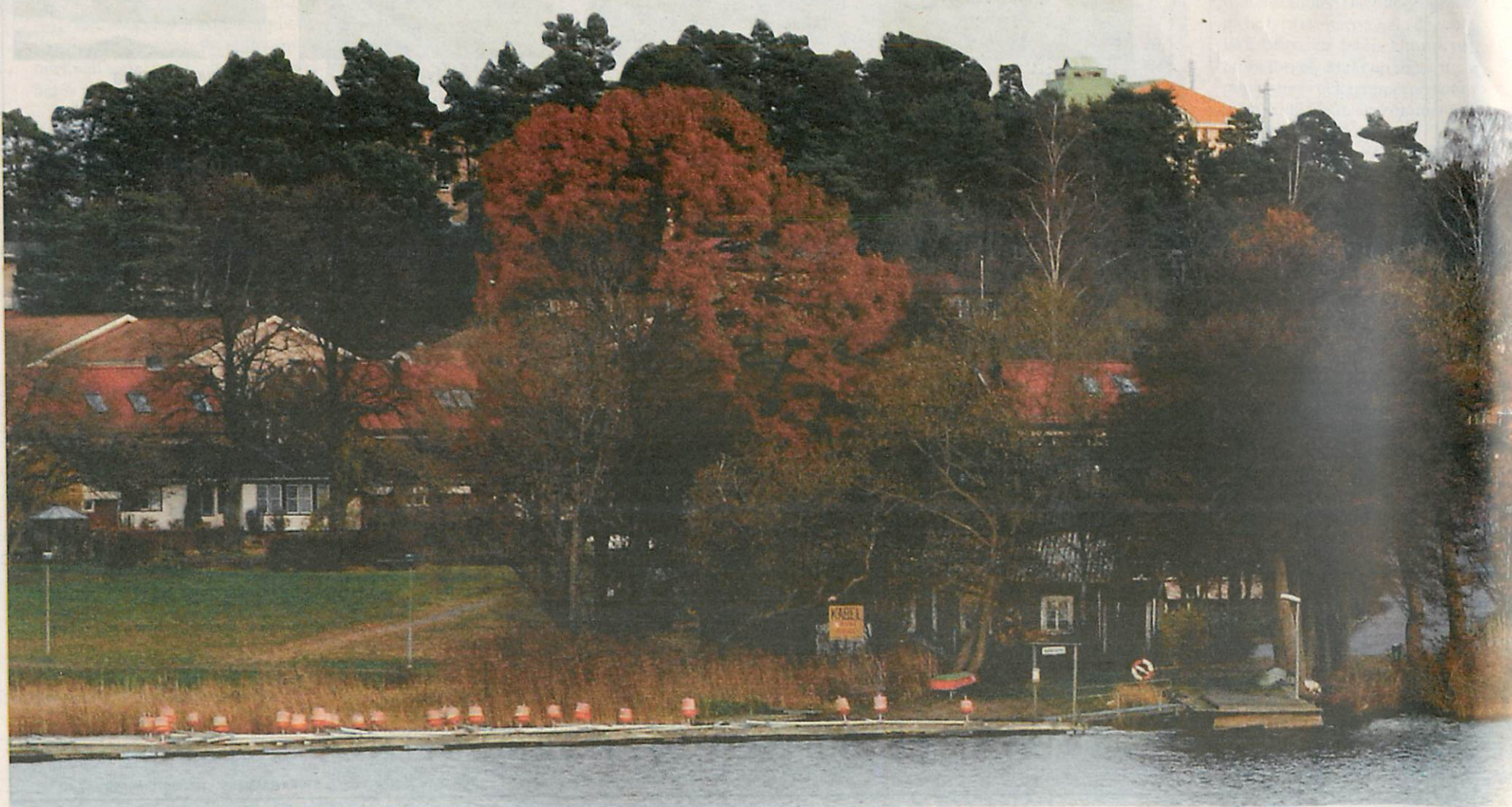

TIDIGARE FÄRJELÄGE. När Vallbyvik var färjeläge fanns en liten brygga för att underlätta i och urstigning i båten. Numera används platsen för att lägga i och ta upp båtar. På andra sidan fjärden skymtar Sigtuna.

Spår av äldre taxirörelse

Ibland stöter man på orsnamn
som verkar självklara, men få känner innebörden av.

Namnet Ropsten utanför Sigtuna
vitnar om en tid för inte allt för länge sedan,
då kommunikationen över fjärden var en roddare
som mot betalning fraktade folk över vattnet.

utkanten av Sigtuna stad ligger Ropsten. Lokalhistorikern Gunnar Skogglöv från Knivsta har forskat om platsens historia.

– Namnet Ropsten har uppkommit efter att någon ställt sig på en sten och ropat över vattnet till roddaren på andra sidan när de ville komma över. berättar Gunnar Skogglöv.

Liknande namn som Ropnäs, Ropudden och Ropällen finns på flera håll i Sverige, förklarar han.

Han berättar att det sedan gammalt funnits en överfart från Sigtuna till Håbo-Tibble. Det äldsta belegget på ortnamnsarkivet i Uppsala för Ropsten i Sigtuna är så sent som 1939.

– Det är märkligt med tanke på att överfarten går tillbaka flera hundra år i tiden, troligen till 1000-talet, säger Gunnar Skogglöv.

Den sten som namnet Ropsten syftar på är borta. Troligen togs den bort i samband med schaktningsarbeten när Ropstensvägen byggdes. På 1930-talet lär denna sten fortfarande ha funnits kvar.

Att avståndet mellan Vallbyvik, som ligger på andra sidan sjön, och Ropsten är minst vittnar om att platsen är medvetet vald. Men just denna sträcka är historiskt sett ganska ny.

Gunnar Skogglöv har mätt upp höjderna vid Vallbyvik med avvägningssinstrument och kommit fram till att det var först efter 1500-talet som platsen, genom landhöjningen, blev tillräckligt torr för att kunna användas som färjeläge. Innan dess var Vallbyvik en ö.

Under 1000-talet, då Mälarens vattennivå var drygt fem meter högre än i dag, såg strandlinjen anorlunda ut. Då låg antagligen färjeläget för överfarten drygt 1 000 meter österut vid Grynsta backe.

En runsten som står på sin ursprungliga plats intill en halvveg markerar troligen platsen för det gamla färjeläget.

Mellan de bägge färjelägena finns en ålderdomlig och terrasserad väg i skogen ovanför stranden. På kartorna kallas den för Gröna gången. Kanske har denna väg, eller stig som det snarare är, använts vid övergången från det gamla färjeläget till det nya, tror Gunnar Skogglöv.

Börje Sandén skriver i boken *Det hände i Upplands-Bro* att det redan under medeltiden fanns en organiserad färjeförbindelse mellan Sigtuna och Håbo-

STOLPEN KVAR. För Sture Öberg var roddaren en förutsättning för att han skulle kunna sköta sitt jobb i Sigtuna på 1940-talet. Kvar vid färjeläget i Vallbyvik finns ännu den stolpe på vilken en lykta satt, som man påkallade roddarens uppmärksamhet med nattetid.

Exakt hur mycket roddaren tog betalt kommer inte Sture Öberg ihåg. Men under andra världskriget lär roddaren ha tjänat en del, inte minst när de danska soldater som låg förlagda vid Håtuna skulle över till dansen i Sigtuna på lördagskvällarna.

– Nog var det mellan 400 och 500 danska soldater som låg vid Håtuna. Officiellt var de här för polisutbildning, men det var en ren militär utbildning som skedde i största hemlighet.

talet jobbade på Tufvassons transformatorfabrik i Sigtuna och att han dagligen roddes över viken. Med i båten var då ofta elever som gick på Sigtunaskolan.

Men det var inte alltid som naturen tillät båt färder.

– När det blåste östlig vind hände det att roddaren inte vågade gå ut i den hårda sjön med båten. Då fick man vänta på bättre väder, konstaterar han.

Tibble.

Det finns även teorier om att det funnits en bro på platsen.

Sture Öberg är född och uppvuxen på gården Hållunda Håbo-Tibble. Han berättar att roddarens båt under de sista åren hade en liten snurra, tog sex personer, cyklar och var i trafik sex dagar i veckan.

– Tidigare bodde roddaren på Sigtunasidan. Det var bara under de sista åren på 1960-talet som Dahlvik, som den sista roddaren hette, bodde vid Håbo-Tibble, berättar Sture Öberg och pekar över fjärden denna kylslagna höstdag.

Sture Öberg berättar att trafiken över Håtunaviken var tät på 1940-talet.

– Det var bland annat Systembolaget, apoteket och dansbaran i Sigtuna som lockade folk över fjärden, berättar Sture Öberg.

TROS MARKERA FÄRJELÄGE. Runstenen vid Grynsta backe är märklig på många sätt, bland annat genom sina bildframställningar.

– Tänk dig att hälften av soldaterna skulle över fjärden på lördagskvällen och båten tog fem–sex personer, då hade roddaren fullt upp, säger Sture Öberg.

På platsen där roddaren lade till vid i Vallbyvik står fortfarande en stolpe nerslagen vid stranden.

– Här fanns en liten brygga och på den här stolpen satt en hög lykta som man tände när det var mörkt och ville komma över. Dagtid använde man en semafor som man påkallade roddarens uppmärksamhet med, den har jag dragit i många gånger, säger han.

För Håtunaborna var roddaren och hans båt lika betydelsefulla som pendeltåget är för dem som jobbar i Stockholm i dag. Vägen via Erikssundsbron, som stod klar på 1930-talet, var alldeles för lång att cykla och därför tog man genvägen över fjärden.

Sture Öberg berättar att han i slutet av 1940-

I början på 1960-talet var roddarens tid över.

– På 1950-talet fick man råd med egen bil. Då blev det möjligt att köra via Erikssundsbron. Då behövdes inte roddaren längre, säger Sture Öberg. ■

TEXT & FOTO

JENS FLYCKT

jens.flyckt@unt.se

08-594 405 83

Fotnot: Semafor är en sorts signalapparat.

En halvveg består av en eller flera diken som löper intill varandra. Dessa diken har uppkommit efter slitaget från människor och hästar som färdats längs sträckan i hundratals år. Vid gynnsamma förhållanden, det vill säga där jorden är mjuk och känslig för slitage, kan halvvegarna vara flera hundra meter långa.

Överrodden vid Vallbyvik till Sigtuna

Fritz och Rutger Mark berättar; (band 9 A)

Vallbyvik ägdes av Drottning Kristina och en gammal byggnad fanns fram till 1918, då området styckades till egnahem. Det påstås att huset var från drottningens tid. Överrodden mellan Vallbyvik och Sigtuna är från den tiden. Man signalerade med en semafor och överroddaren kom med sin båt.

Det kostade 50 öre att komma över sjön. Tidigare fanns två familjer, en på var sida om sjön, som konkurrerade om kunderna. Då kostade det 10 öre. Detta samfärdsmedel var bekvämt. Man handlade mycket i Sigtuna, där man också hade posten. När inte isen bar måste det finnas en rädda mellan Sigtuna och Vallbyvik. Verksamheten lades ned i mitten av 1970-talet

Stig Sundblad berättar;

Vallbyvik var bygdens förbindelse med Sigtuna. Hit kom båtar med konstgödsel och virke, som bönderna hämtade. Även persontrafik skedde från bryggan vid Vallbyvik med överrodden. Den första överroddaren jag minns hette Hamberg. Man hissade en semafor, som var målad i vitt på svart botten. Efter några minuter kom Hamberg först med roddbåt och senare skaffade han motor till båten. Han kunde ta en 8-10 personer och flera cyklar. I Sigtuna kunde vi uträtta våra angelägna ärenden, där fanns läkare, tandläkare, apotek och systembolag förutom alla butiker av skilda slag utefter Stora gatan. Det var ett lördagsnöje att fara till Sigtuna och handla. Överrodden fanns varje dag och efter mörkrets inbrott kunde man påkalla uppmärksamhet genom att vifta med en fotogenlykta, som stod där. På vintern kunde man gå över isen, men det var alltid en rädda för de stora båtarna. Hamberg hade båten och pikade sig över och när isbitarna frös ihop la han ut stegar över rännen att gå på.

Farleden mellan Stockholm och Uppsala gick här och man kunde lasta av djur man köpt på någon auktion. Det gick inte att leva på inkomsten från överrodden - en passagerare betalade 25 öre. Både Håbo-Tibble och Håtuna socknar betalade en del till lön för överroddaren. Det gjorde även Sigtuna stad, då man ansåg att underlaget för affärerna var viktig. Så sent som när Upplands-Bro bildades gav man några hundralappar till överrodden, som ansågs av stor betydelse för traktens kommunikation. På trettioalet fanns mycket folk på gårdarna. De hade sina inköp i Sigtuna och när de kom tillbaks på Lördagseftermiddagen rastade de i backarna och smakade på sina inköp

Det var mycket glada människor ute efter vägarna då. Idag är Vallbyvik en badplats och på Kristi Himmelfärdsdag har man friluftsgudstjänst.

John Kraft berättar;

Vallbyvik i Håbo-Tibble socken

Här var platsen, där man kunde få överrodd till Sigtuna. Till höger om ångbåtsbryggan fanns en liten bergknalle, som sluttade ner mot vattnet. Där var även en bra badplats. På baksidan om bergknallen var klippan tämligen brant. Medan jag väntade på

överroddaren, som kom från Ropsten på Sigtunasidan, brukade jag se mig omkring. I en bergspricka bakom den sluttande berghällen växte några ormbunkar. Det var stensöta och svartbräken, som inte var särskilt sällsynta i trakten. Dessutom fanns där hällebräken (*Woodsia ilvensis*). Det blev för mig en ny ormbunke. Från platsen har jag dessutom samlat vårärt och svalört.

Sune Åkerlind berättar;

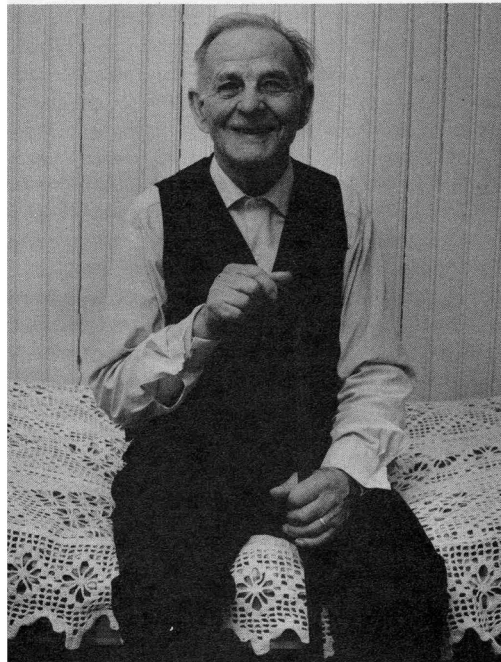
Den sista överroddaren hette Alarik Johansson. Han dog 1983. Som pojke jobbade han på Bälby. Tidigare fanns det även en överrodd vid Erikssund. Överrodden utnyttjades flitigt av befolkningen, som handlade i Sigtuna. Man sattes i land vid sågen.

Ur seniorkvartetsens arkiv K117
Stig Sundblad

Vallbyvik var bygdens förbindelse med Sigtuna. Hit kom båtar med konstgödsel och virke, som bönderna hämtade. Även persontrafik skedde från bryggan vid Vallbyvik med överrodden. Den första överroddaren jag minns hette Hamberg. Man hissade en semafor, som var målad i vitt på svart botten. Efter några minuter kom Hamberg först med roddbåt och senare skaffade han motor till båten. Han kunde ta en 8-10 personer och flera cyklar. I Sigtuna kunde vi uträtta våra angelägna ärenden. Där fanns läkare, tandläkare, apotek och systembolag förutom alla butiker av skilda slag utefter Stora Gatan. Det var ett lördagsnöje att fara till Sigtuna och handla. Överrodden fanns varje dag och efter mörkrets inbrott kunde man påkalla uppmärksamhet genom att vifta med en fotogenlykta, som stod där. På vintern kunde man gå över isen, men det var alltid en ränna för de stora båtarna. Hamberg hade båten och pikade sig över och när isbitarna frös ihop la han ut stegar över rännan att gå på.

Det gick inte att leva på inkomsten från överrodden – en passagerare betalade 25 öre. Både Håbo-tibble och Håtuna socknar betalade en del till lön för överroddaren. Det gjorde även Sigtuna stad, då man ansåg att underlaget för affärerna var viktigt. Så sent som när Upplands-Bro kommun bildades gav man några hundralappar till överrodden, som ansågs av stor betydelse för traktens kommunikation

På 30-talet fanns mycket folk på gårdarna. De hade sina inköpa i Sigtuna och när de kom tillbaka på lördagseftermiddagen rastade de i backarna och smakade på sin inköp. Det var mycket glada människor utmed vägarna då.

Sven Dalvik. Ur boken Sigtunaröster.

TURLISTA

vid överrodden Ropsten—Vallbyvik, (gäller t. v.)

Tur från Vallbyvik	Tur från Ropsten
7.45	8.10
9.10	9.50
11.20	11.35
12.45	13.00
15.15	15.20
17.00	17.20
18.20	18.30

Utöver dessa turer går tvenne extra turer varje lördag sålunda:

13.50	14.00
19.40	20.20

Överrodd kan ske på andra tider, efter överenskommelse med överroddaren och mot ersättning som av denne bestämmes.

Avgift per person för enkel resa är 1:— kr. och för cykel 50 öre.

För barn under 7 år betalas halv avgift.

Avgift erlägges i förskott.

Överroddaren har ej skyldighet att växla större belopp än 10:— kr.

Turlistan är uppgjord i samråd med Sigtuna Stad och gäller från 1 maj 1963 tills vidare.

SVEN DALVIK
Subventionerad Roddare
Tel. Stäket 0758 442 24

MED BÅT
ÖVER
SIGTUNAFJÄRDEN

UPPLANDS-BRO

Ni som bor i Bro kommun, permanent eller tillfälligt, har nu möjlighet i enlighet med vidstående turlista att komma över till Sigtuna.

I Sigtuna finnes ju så gott som allt vad som behövs för Edert levnadsbehov.

Ni kanske behöver söka läkare, eller få Edra tänder lagade. Ni kanske behöver något i kläd- eller skoväg. Ni kanske behöver få Eder cykel reparerad, eller Edra kläder tvättade. Ni kanske behöver Ert husgeråd kompletterat eller reparerat, eller någon trycksak utförd. I Sigtuna finns specialister. Ni kanske är elev i någon av skolorna, och då dessa börjar kommer det en komplettering med en morgontur vid lämplig tidpunkt. Ni kanske har, mer eller mindre tillfälligt arbete på Sigtuna-sidan, eller ärende till apotek eller "systemet". Ni kanske vill besöka kyrkan eller de frireligiösa andakterna. Ni kanske vill besöka idrottsplatsen, festplatsen Klockbacken eller restaurangerna.

Ni kanske har ärende till Stockholm eller Uppsala och turlistan är avpassad efter busslägenheter till Märsta, och i vissa fall för direktbussar till Uppsala. Turlistan är även upprättad för båtutturena Stockholm—Sigtuna—Uppsala, Skoklosters rederi, och Sigtuna—Uppsala, Skofjärdens rederi.

SIGTUNA

Ni som bor på Sigtuna-sidan har säkert ärende till Bro kommun. Ni kanske vill plocka svamp eller skogsbär, vilka bådadera finnes i de stora skogarna i Håbo-Tibble och Håtuna. Ni kanske har släktingar att besöka, eller reparationsarbete att utföra.

Ni kanske önskar prova den nya badplatsen på norra sidan av Vallbyviks udde, eller pröva Eder fiskelycka å allmänningen Vallbyviks Udde.

Ni, som äro bosatta i en av Sveriges mest historiska småstäder, kanske vill berika Edert vetande om den plats där "Håtunaleken" utspelades år 1306, och Ni kanske vill se nutidens forskning på jordbrukets område och bl. a. besöka Aske. Ni har minnen för livet av att beskåda de ofantliga jättepoplarna vid Vallbyviks portar.

Ni kan i så fall betjänas av det ålderdomliga sjötrafikmedlet *RODDEN*, enligt omstående turlista.

Överrodden Vallbyvik—Ropsten

Telefon Stäket 0758 442 24

ÖVERRODDENS HISTORIA

Innan själva överrodden behandlas bör det påpekas, att det förmodligen under en tidig epok fanns en kombinerad bro/färje-förbindelse över Broholmen till Håtuna-landet

Man brukar, litet svepande, säga att överrodden funnits vid Ropsten sedan "urminnes tider". Några dokument som belyser detta från de första århundradena efter stadens grundande finns givetvis ej, men mycket talar för att såväl överrodd som bro/färje-förbindelse tidigt var etablerad.

Det är emellertid först efter klostrets tillkomst i mitten av 1200-talet, som några dokument härom kommer fram (bron benämns i en del dokument "Västra Bron" eller "Store Bro", och Martinus Aschaneus berättar om bron i sin "Beskrivning om Sigtuna" från 1612 .).

Klostret hade som bekant ett hospital, beläget någonstans i Ropstens närhet, troligen på den s.k. Hospitalsudden nära nuvarande Aludden. Som en del av nödvändiga intäkter fick man genom ett kungligt brev först den broränta som seglande fick erlägga vid passage genom bro/färjeleden, senare den färjeränta som efter brons ödeläggande fick erläggas vid överrodd/färjning.

Om detta skriver Aschaneus i sin ovan nämnda skrift från 1612 : "Men sedan Sigtuna stora hospital lagts ned och hospital nu endast funnos i Stockholm vid Danviken och i Uppsala, blev en del av den förbemälda färjeräntan förordnad till Danvikens hospital. Tiggarräntan från Sigtuna marknadsplats förordnades till Uppsala hospital, vilket fortfarande är fallet".

Sålunda fick lilla Sigtuna under en följd av år underhålla de nämnda hospitalen i Stockholm och Uppsala.....Läs gärna mer om detta såväl i Aschaneus skrift som i Gustaf Dahls bok "Borgmästaren berättar ännu mera", bägge utgivna av Sigtuna Hembygdsförening.

Sigtuna hospital hade omvandlats till fattigstuga, och förlorade år 1743 rätten till sin kvarvarande del av färjeräntan, som då helt övergick till Vallby rusthåll. Ägaren till Vallby Gård fick då rätt att uppbära alla inkomster från färjetrafiken, mot åtagandet att "vidmakthålla och ombesörja färja och överrodd mellan Ropsten och Vallbyvik".

Som ett kuriosum i sammanhanget kan nämnas, att Vallby Gård en gång tycks ha tillhört den kända medeltidskvinnan Doter från Viby. Gården var en av de sju (utöver Viby) som hon ägde, och som ingick i donationen till Viby kloster enligt det berömda donationsbrevet från 1164.

Det hela tycks ha fungerat hyggligt, men ett ständigt tvistefråge var frågan om inte också inkomsterna från den s.k. Hospitalsängen borde tillfalla Vallby rusthåll.

Ängen, som var en gammal donation, låg på Aske Gårds ägor. Där låg f.ö. även en äng tillhörig Sigtuna kyrkoherdeboställe . Sigtuna stad ägde ju dessutom det stora landområdet på andra sidan sjön – den värdefulla Kungsmarken (i början på 1960-talet överlätens till staten för att användas som skjutfält).

Konflikten bilades så småningom, främst tack vare Sigtunas driftige borgmästare Eric Kihlman. Han kom på 1750-talet överens med Vallbys nye ägare, hovauditören Sven Askeroth, om att denne "utan kostnad för Sigtuna stad skulle hålla tvenne färjor samt två ekstockar".

Askeroth fick, utöver färjeavgifterna, rätt till avkastningen från den ovan nämnda Hospitalsängen (vars läge och storlek dock ej blev nöjaktigt fastställt). Han fick också viss ersättning från socknarna i grannskapet, ex. vis Håbo - Tibble, men var samtidigt skyldig att till Sigtuna fattigstuga årligen erlägga ett visst antal tunnor säd.....

Omkring år 1790 tyckte dock den nya ägaren till Vallby, majorskan Bromell, att verksamheten var olönsam. Hon lade helt sonika ned såväl färja som överrodd, till Sigtunabornas stora förtret. Sigtuna Magistrat klagade hos landshövdingen, som emellertid tvådde sina händer. Målet fördes vidare till Kungl. Maj:t, som för gott befriade majorskan från skyldigheten.

Färjetrafiken fördes efter hand över till Erikssund, men överrodden Sigtuna – Vallbyvik levde vidare – nu under överinseende av magistraten i Sigtuna. Dokument från 1800-talets mitt, som sannolikt grundar sig på äldre föreskrifter, fastslår att roddaren var skyldig att svara för överrodden "till dess att isen bar ordentligt.."

Roddaren hade rätt att ta ut en av magistraten fastställd avgift för varje passagerare. Måste han slå sig fram genom is höjdes avgiften. Vidare hade han rätt till ersättning när större båtar lade till vid Ropstens brygga, och inte minst hade han förmånen av fri bostad i den tidigare nämnda Roddarstugan. Där skulle dock även resande ha möjlighet att invänta nästa tur – något som förmodligen blev en nödvändighet när den gamla krogen vid Ropsten lades i början av 1800-talet. (mer om denna krog längre fram).

Överrodden var fortfarande viktig, inte minst för Håbo-Tibbleborna, för vilka Sigtuna var centralorten med läkare, tandläkare, apotek, brännvinsmagasin (senare systembolag), sprängmedelsförsäljning samt ett rikt utbud av affärer och krogar.

Mycket uppskattad på sin tid var möjligheten att ta sig över till de populära danskvällarna på Klockbacken.

Tillkomsten av Sigtuna Säg (1906), Sigtunastiftelsen (1917) och Humanistiska Läroverket (1926) innebar givetvis ett extra uppsving För att förbättra servicen sattes det upp semaforer på bägge sidorna – de fanns kvar ännu i början av 1960-talet.

Villkoren för roddarna förbättrades också efter hand. Utöver passageraravgifterna fick roddaren nu också en fast årlig ersättning från såväl Sigtuna stad som några socknar på andra sidan.

Den näst siste överroddaren hette Alarik Johansson. Han hade varit kusk på Aske Gård, men sökte och fick så småningom tjänsten som överroddare, som han behöll fram till 1956. Han tvingades då sluta på grund av utslitna axlar och reumatism, men fick rätt att bo kvar i Roddarstugan.

Alarik blev något av en "gårdstomte" för den nya generation av Ropstensbor som tillkom i och med att sägen flyttade ut till Rävsta och de nya villorna byggdes i slutet av 1960-talet. Med sin stora schäfer "Boy" vid stugknuten höll han god uppsikt över området, och hans biodling var uppskattad. Alarik avled 1983.

Alarik Johansson (med Roddarstugan i bakgrunden). Foto Upsala Nya Tidning

Den siste överroddaren blev den rätt originelle Sven Dalvik, som kom vandrande till fots från Värmland våren 1956, sökte och fick (som ende sökande!) den nu ledigförklarade tjänsten. Han bosatte sig i Vallbyvik, och titulerade sig såväl i telefonkatalog som vid korrespondens som "skeppsredare". På turlistorna däremot kallade han sig "Subventionerad Roddare". (Se bild)

Sven Dalvik var även skriftställare och poet. Gustaf Dahl jämställde, i all vänlighet, hans diktning med konditor Ofvandahls i Uppsala Han gav ut ett flertal böcker på det egna Allmogeförlaget. Låt oss ta del av hans dikt "Sigtunafjärden" ur boken "Natur och Folkliv" från 1963 (den andra, utökade upplagan), åtminstone några av verserna:

*"Skådar ni ut över Sigtunafjärden
Skönjer ni svanparets simmande spann
Fiskaren vittjar gravida mjärden
Strandrågen vajar en bit ut från land.*

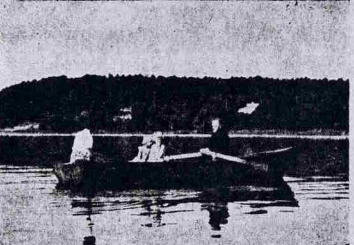
Långt ifrån stranden vid Sjudaregården
Fiskgjusen hemligt har byggt sig ett bo
Säven den döljer båd räven och mården
Mörkgrön står skogen på Negelstens mo

Bryggan vid Aske på väg att försvinna
Pålar likt revben har lossnat från band
Ruin och museer om urtider minna
Och kämpasten minner om jättarnas hand”.

Midsommarafton 1966 drabbades han av en hjärtattack och tvingades sluta med rodden. Han bodde dock kvar i Vallbyvik fram till sin död 1973. I Harriet och Agnete Hjorths bok ”Sigtunaröster” finns mer att läsa om Sven Dalvik. Han fick ingen efterträdare, och överrodden lades ned.

Därmed sattes punkt för en trafikanordning, som med Gustaf Dahls ord ”börjat så stortat med Västra Bron, fortsatt med färjor och slutat med roddbåtar”.

F. Hultgren

MED BÅT
ÖVER
SIGTUNAFJÄRDEN

TURLISTA

vid överrodden Ropsten—Vallbyvik, (gäller t. v.)

Tur från Vallbyvik	Tur från Ropsten
7.45	8.10
9.10	9.50
11.20	11.35
12.45	13.00
15.15	15.20
17.00	17.20
18.20	18.30

Utöver dessa turer, går tvenne extra turer varje lördag sålunda:

13.50	14.00
19.40	20.20

Överrodd kan ske på andra tider, efter överenskomst med överroddaren och mot ersättning som av denne bestämmes.

Avgift per person för enkel resa är 1.— kr. och för cykel 50 öre.

För barn under 7 år betalas halv avgift.

Avgift erlägges i förskott.

Överroddaren har ej skyldighet att växla större belopp än 10.— kr.

Turlistan är uppgjord i samråd med Sigtuna Stad och gäller från 1 maj 1963 tills vidare.

SVEN DALVIK
Subventionerad Roddare
Tel. Ståket 0758 442 24

DRUCKERIEF. SIGTUNA AB 1963

BRO I STÄLLET FÖR ÖVERRODD?

Tanken på en bro i stället för den – som man inte minst under det glada 20-talet tyckte – helt omoderna och opraktiska överrodden, hade diskuterats genom åren, men blev nu åter aktualiserad. Kanske tänkte man med saknad på den bro som i en grå forntid gått över Broholmen till det rika Håtunalandet. Så här skriver Gustaf Dahl i sin bok ”Borgmästaren berättar ännu mera” i kapitlet ”Har Sigtuna köpt gamla Lidingöbron?”:

8. HAR SIGTUNA KÖPT GAMLA LIDINGÖBRON?

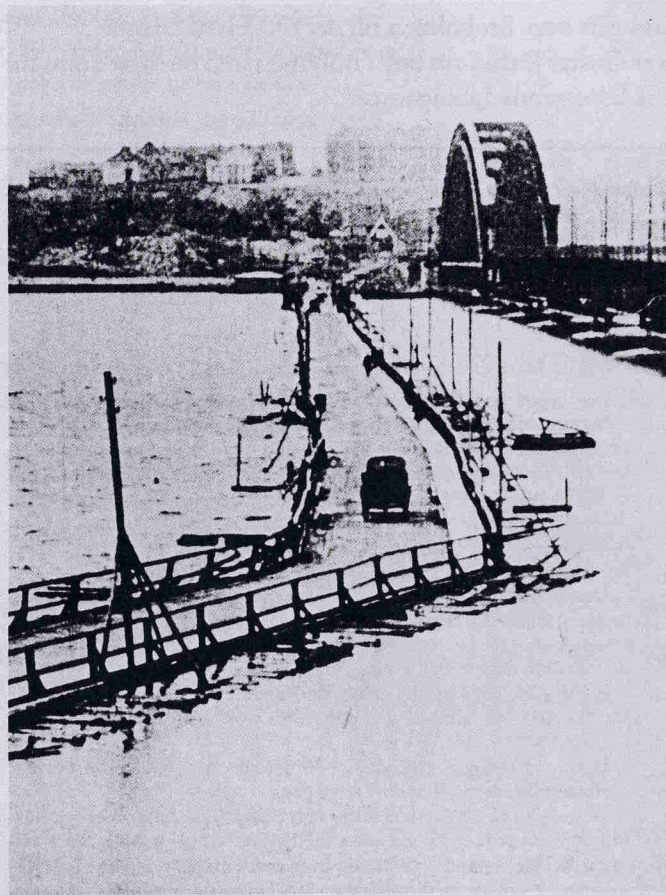
Sigtuna Stadshotells veranda var helt öppen för i världen och kunde alltså användas bara när vädret var gynnsamt. Ljumma sommarkvällar flög svalor tätt över gästernas hjässor. En sådan sommarkväll år 1927 hade vi samlats kring ett av de största borden därute på verandan – det var högreste Kavaljeren Rådmannen Erik A. Eriksson, köpmannen (rådman) Adrian Ahlqvist, godsförvaltaren Planting-Bergloo, sjöfararen Emil Tingwall och jag som var nykomling.

Damkapellet spelade smäktande saker och hovmästare Bolvig gjorde sitt yttersta. Efter supén hade vi, reglementsenligt, hunnit till kaffe och punsch. Och det var just vid kaffet och punschen som man brukade ventilera dagens och även gårdagens frågor.

– Hur gick det egentligen till, undrade nykomlingen, när Sigtuna stad köpte Lidingöbron, den där gamla flottbron som flöt på något slags pontoner?

Detta var tydligen ett ömtåligt ämne, alla satt tysta till en början. Men så småningom kom samtalet i gång.

Det var ju så att Sigtuna alltid haft besvärliga trafikproblem. Särskilt dåliga var ju förbindelserna med Håbo-Tibble och det stora välbärgade Håtunalandet. Trafiken över sundet mellan Sigtuna och Håtunalandet skedde med roddbåtar. Staden var skyldig hålla roddstuga och roddbåtar – en ålderdomlig, ineffektiv och obekväm anordning. Både Sigtuna stads myndigheter och stadens affärsmän hade i årtal

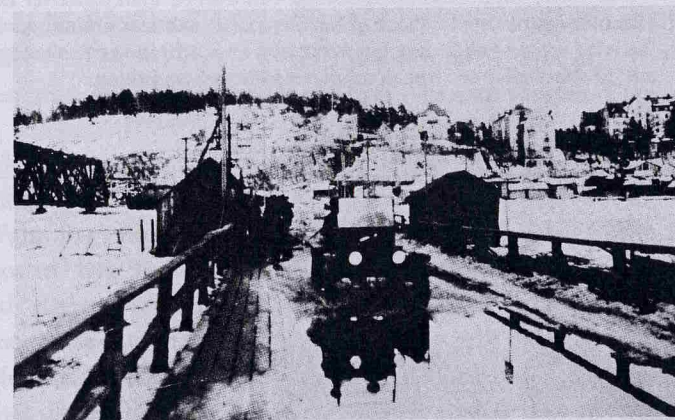

Lidingöbron, gamla flottbron.

64

önskat bättre förbindelser med Vallbyvik och Håtunalandets köpstarka befolkning. Redan före första världskriget (1914–1918) hade Sigtunaborna börjat tala om en broförbindelse mellan Ropsten och Vallbyvik. Något eller några år efter världskriget, sannolikt 1920 eller 1921, fick man höra talas om att kommunalmännen i Lidingö funderade på att bygga en ny bro mellan Lidingö och Stockholmslandet. Och i så fall behövdes ju inte den gamla flottbron. Tänk om Lidingöborna ville sälja bron!

En bro mellan Sigtuna och Håtunalandet! Tänk vilken ström av bilar, hästskjutsar, cyklister och gående som skulle dra fram över bron. Och tänk vilket uppsving för Sigtuna. Här skulle bli plats för fler hantverkare, affärer och mycket annat. Fast man blev nog tvungen att bygga nya lokaler för Systembolaget. Men Stadshotellet bedömdes vara tillräckligt stort även för en vidgad kundkrets. Helt otänkbart var det väl inte heller att Vasaorden skulle hamna på ett eller annat Sigtuna-bröst. Såsom belöning till vederbörande för "väl förrättade allmänna värv och uppdrag."

Lidingöbron, gamla flottbron.

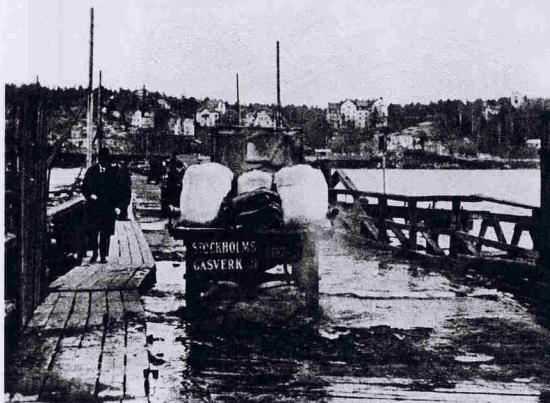
65

Ja, här i Sigtuna funderade man faktiskt på allvar på att köpa Lidingöbron. Genom diverse sonderingar hade man införskaffat en del uppgifter om bron, bl.a. visste man att flottbron byggts på 1880-talet och att den alltså hade många år på nacken. Men tack vare omsorgsfullt underhåll ansågs bron vara i fullt användbart skick. Man visste vidare att flottbron mätte c:a 700 meter i längd. Den räckte alltså mer än väl för sträckan Ropsten-Vallbyvik som uppskattats till c:a 500 meter.

Några herrar i Sigtuna bildade alltså en kommitté för förhandlingar med vederbörande i Lidingö om köp av gamla Lidingöbron. Man hade nu glömt vilka som var med i Sigtunakommittén. Var t.f. borgmästaren Emil Hållenius med? Ingen visste riktigt vilka som varit med.

Alltnog. Eftersom det var fråga om en förhållandevis stor affär hade Lidingöherrarna inbjudit Sigtuna-kommittén till lunch på restaurang Gåshaga, en synnerligen påkostad lunch. Sigtunakommittén, som visste hur det gick till i stora världen, ansåg det vara *comme il faut* att återgälda gästfriheten genom att bjuda på middag redan samma dag. Denna middag – även den påkostad – gick av stapeln på restaurang Kung Carl i Stockholm.

Här slutar faktiskt alla någotsånär tillförlitliga underrättelser om förhandlingarna mellan Lidingöherrarna och ombuden från Sigtuna. Än i dag vet man alltså inte om något köp av flottbron verkligen kommit till stånd eller om frågan möjligen ställts på framtiden.

*Vårflod (troligen 1914) på flottbron till Lidingö.
Foto Lidingö Stad, Stadsarkivet*

Så långt Gustaf Dahl. Och vi – dagens Sigtunabor – är nog bara glada över att inte just den här flytande, skrotfärdiga bron hamnade i Sigtuna, och att vi därigenom fick behålla överrodden fram till 1966!

Sedan är det väl inte längre någon militär hemlighet att vårt en gång så starka försvar hade färdiga planer för att i en krissituation kunna bygga en pontonbro, alternativt färja, mellan Ropsten och Vallbyvik.....

KROGEPOKEN VID ROPSTEN

Som ett komplement till gästgivargårdarna på landsbygden och städernas centralt belägna krogar började man tidigt förlägga krogar vid städernas infarter, ofta vid tullarna och bro/färje-platser. Så även i lilla Sigtuna

Åtminstone på tidigt 1700-tal omnämns krogarna vid Östra Färjan ("Snurrin") vid nuvarande Färjestadsbron och Västra Färjan vid Ropsten. Ännu äldre tycks dock sjökrogen "Skålgrund" ha varit. Den blev i slutet av 1600-talet boställe för stadsnotarien i Sigtuna, med krogrättigheten som löneförmån. Skålgrund låg på Kungsmarken – Sigtuna stads stora markområde på Håbo-Tibblesidan.

En sjökrog lär också ha funnits på Broholmen – rester av en trolig husgrund och mängder av glaskross kunde fortfarande skönjas i början på 1970-talet. Om den krogen finns ingen känd dokumentation – kanske var den "illegal"?

När det gäller krogen "Västra Färjan", även kallad "Ropsten", finns däremot en del dokumentation.

Stefan Palm har i sin forskning om krogar i Sigtunabygden funnit en notering om "Nyropsten" från år 1755, vilket kan tolkas som att en tidigare etablering – benämnd "Ropsten" – funnits.

Fastigheten – sannolikt med tillhörande krog – säljs då av rådmannen Carl Gustaf Björkman, som emellertid köper tillbaka fastigheten redan år 1762. Fastigheten heter då åter Ropsten! I rådhusrättens protokoll från den 25/1 1762 heter det: "Staden tillåter att wid thenna gård får hållas Wårdshus och Krögarenähring" Rådman Björkman – nu även titulärborgmästare – får ensamrätt på krogverksamheten.

Efter något år säljer dock rådmannen fastighet och krog till frälsebefallningsmannen Anders Lindberg, som i sin tur i slutet av 1760-talet säljer till borgmästaren Johan Sundblad – ägaren till Aluddens egendom. Det är dock troligt att

Foto: SVT Bild

På cykel till Sigtuna

■ **KALMARSAND VID MÅLAREN "Vi ska cykla till Sigtuna!", ropar jag till min kusin. "Mamma ska cykla med oss! Vi ska göra en utflykt!". Jag är 10 år och min kusin några år äldre.**

Vi bodde i Kalmarsand intill Mälaren med skogbevuxna åsar och bördiga åkrar. Där fanns många trädgårdar med tillhörande grönsaks och blomodlingar.

Jag var en liten mager, finlemmad flicka, myggbiten och fräknig. På landet hade man inte semester som nu, utan ledighet togs ut när det gavs tillfälle. Nu var det tillfälle och min mor gjorde uppehåll i sina trädgårdsbestyr.

Sagt och gjort, vi kom upp på våra cyklar och trampade iväg på slingrande grusvägar. För att göra cykelturen lite kortare skulle vi få åka med överrodd bortom Askegård. Det kändes spännande att knacka på hos roddaren och be att få komma över till Sigtuna.

Gubben var inte sen att komma på fötter och vi följde med ner till bryggan. Cyklarna ställdes i en buske intill bryggan. Båten var en nått liten roddbåt. Inga flytvästar, bara att hoppas att båten inte skulle ta in vatten eller kantra!

Mamma som hade lätt att prata med folk fick roddaren att berätta om hur överrodden kunde vara. Ibland kunde det blåsa ordentligt på Sigtunafjärden och vågorna kunde gå höga. Vi lyssnade spant och spejade ut över vattnet. Idag sken solen och bara en lätt krusning bröt vattenytan. Solen sken och det skulle bli en varm dag.

Efter en kvart var vi över och Sigtuna låg framför oss som en kuliss.

Smala gator och gamla hus. Vilken utflykt!

Nu skulle vi gå på konditori och äta bakelser! Den sommarn var ju varm och getingarna mädde som allra bäst. Getingarna kastade sig snabbt över oss när vi kom balanserade med varsin bakelse och varsitt glas saft. Vi fick inte en lugn stund. Upp och ner för vi, ropade och tjoade. De surrade överallt. Det blev inte riktigt som vi hade tänkt oss, men vi klarade oss ifrån att bli getingstungna.

Vi fick tid att titta lite närmare på de gamla husen och kika in genom fönstren till olika affärer. Fönstren satt lågt ner och kullerstensgatorna var trevliga att gå på. Va vi var lyckliga!

Hemresan skulle gå över vattnet till Hätuna igen. Nu fick man dra i en semafor och hoppas att roddaren såg semaforen från andra sidan. De gjorde han och vi roddes tillbaka till bryggan.

Så tog vi våra cyklar och åkte tillbaka på slingrande blomkantade grusvägar. Min mor tyckte säkert att hon fått ett trevligt avbrott i sitt arbete också.

Marianne Jönsén

(3 röster) Utmärkt

Lägg till som favorit

Tipsa en vän

Dela artikel:

Vad är det här?

Tillbaka

2009-02-16
Stockholms sista nödbostäder

2009-02-06
En grön oas mitt i
miljonprogrammet

2009-01-19
Augustinostalgi

KATEGORIER

Arbetsliv och yrkeskunnande
Berättelser om kärlek
Bilder ur vardagen
Brott och straff
En riktig skröna
Flythistorier - rötter som fick fötter
Idrotts historier
Livsöden
Mötet eller händelsen som förändrade allt
Övriga berättelser
Alla berättelser

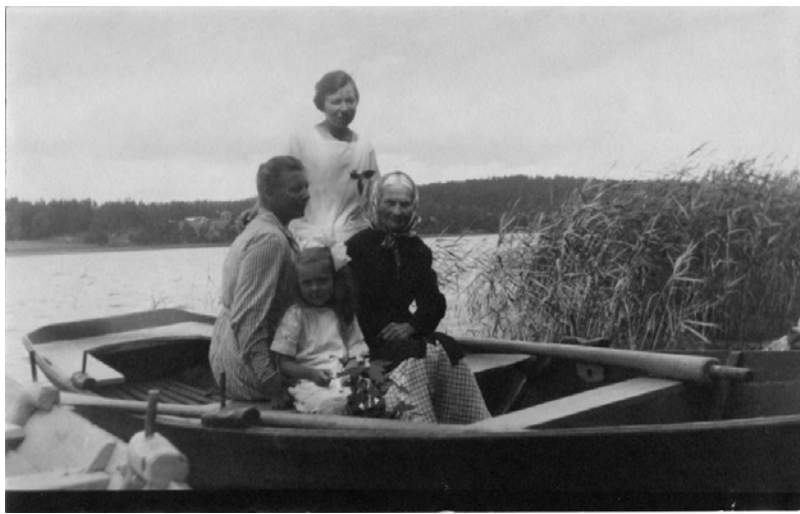
dinplats@svt.se Anders Löwstedt Projektledare TV: Barbro Hård | Projektledare Webb: Kristofer Sjöholm | Webbproducent: Lars Samuelsson

Tv-tablå:

Ansvarig utgivare: Ingemar Persson © Sveriges Television 2012

Hjälp Om cookies About SVT Kontakt

Överroden vid Aske Brygga

*Alma Andersson (stående) Charlotta Helén sittande t. höger
Hulda Helén Kraft sittande t. vänster. Märta Johansson-Sandström, flickan i mitten*

Sune Åkerlind berättar

Hulda Helén-Kraft och Johan Alin rodde från Aske brygga.
Då sattes man i land vid Sjudargården i Sigtuna.